

Forskare i samhällsdebatten

Vid forskningsinstitutioner runt om i landet pågår i det tysta ett löpande arbete som förutsätts vara av stor betydelse för "utvecklingen". Här sysselsätts knapp och dyrbar arbetskraft med centrala samhällsproblem av skilda slag. Men till vilken nytta kommer detta arbete?

Tag samhällsvetenskaperna som exempel. Incitamenten till såväl teoretiska som empiriska studier ges ofta av utvecklingen själv. Någon-ting har gått snett. Efter något eller några år finns så pass mycket statistisk information i saken att problemet kan definieras och analyseras. Efter en inkubationstid på 2—5 år börjar det upplevas som ett väsentligt problem. Mekanismer utlöses, tidningsledare, riksdagsmotioner, offentliga utredningar etc. Det har blivit dags för det samhällsvetenskapliga forskningsinstitutet att lyfta upp frågan på sitt prioritetsschema. Efter ytterligare ett par år har medel ansökts och beviljats från någon fond, och en lämplig utredningsman anställts. Fem år senare är han färdig. Då har problemet antingen hunnit orsaka betydande "onödiga" eller oreparerbara skador eller redan fått en politisk "lösning" i improvisationens tecken.

Hur ska denna utdragna process kunna undvikas? Det finns naturligtvis många sätt. Bl a bör forskare bli mer utåtriktade och lyhörda för groende samhällsproblem genom att integrera sig bättre i samhällslivet. Och de bör löpande tillföra debatten värdefulla fakta och synpunkter som successivt dyker upp under arbetets gång. Det är med hänsyn till forskningens mål en ineffektiv metod att vänta med faktapresentationen ända till den kan göras fullständig och definitiv. Och det är ett slöseri med forskaresurser att inte våga värdera ett material och till debatten föra ut tankar, idéer och hugskott som föds fram i elfenbenstornet.

Vid EFI, dvs Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm, bedrivs sedan länge kvalificerad forskning inom en rad områden av intresse för näringsliv och samhälle. Men mycket av detta utmärkta arbete försvinner tämligen spårlöst förbi och många goda forskaridéer blir bara ett fåtal förunnade att ta del av. EFI är kanske inte en sämre marknadsförare än många av sina kolleger men har markerat sitt intresse för mer "samhällstillvända" aktiviteter genom att samla ett antal uppsatser i aktuella ekonomiska frågor och ge ut dem i en volym — *Ekonomisk politik i förvandling — några bidrag till debatten kring samhällsekonomska problem* (under red av Erik Lundberg och Torkel Backelin, Norstedt & Söner, Stockholm 1970, 287 s, pris 26 kr). Boken består av 15 uppsatser, flertalet författade av forskare med direkt eller indirekt anknytning till EFI.

Det är naturligt att en debattbok av denna typ blir mycket heterogen till sin karaktär. Men kvaliteten på bidragen är nästan genomgående hög. Vissa uppsatser är tämligen snävt målinriktade medan andra famnar stora frågor av betydande principiellt intresse. Det gäller t ex Bertil Thorngrens elegant men tyvärr alltför kortfattat framförda synpunkter på frågan om "utvecklingen kan utvecklas". Han framhåller den ständiga risken för slentrian och fantasilöshet i forskningsarbetet — ett förhållande som minskar urvalet av "utvecklingsalternativ". Det är så lätt hänt att kvantitativa förändringar gradvis, omedvetet och ouppmärksammat blir kvalitativa. Det gäller t ex informationsexplosionen.

Erik Lundberg — Ann Wibble genomför i sin uppsats en pedagogisk analys av den ekonomiska politikens mål och medel. De konstaterar, inte oväntat, att selektiviteten i den ekonomiska politiken blivit alltmer markerad och tror, inte heller oväntat, att denna tendens kommer att stå sig. Den stora förtjänsten med deras bidrag — liksom med Bertil Lindströms (Vad har hänt med Sveriges internationella konkurrenskraft?), Rolf Zenkers (Finanspolitikens rörelsefrihet) och Torkel Backelins (Kapitalbildningen och finanspolitiken) — är att analysen både är av ekonomiskt-politiskt principiellt intresse och samtidigt kan appliceras på en aktuell handel-seutveckling. Men denna dubbla egenskap är naturligtvis ingen tillfällighet.

I bokens längsta uppsats diskuterar professor

Assar Lindbeck "Den nya vänsterns nationalekonomi". Analysen är föredömligt pedagogisk, klar och stringent. Lindbecks omdöme om "vänsterekonomernas" insats präglas av vissa ansträngningar till välvilja och han är generös nog att då och då ge dem en klapp på axeln för att åtminstone ha pekat på väsentliga problem. Men grundtonen i uppsatsen är starkt kritisk och Lindbeck kan på flera punkter förmodligen beskyllas för att, medvetet eller omedvetet, ha feltolkat dem han kritiserar. Men det är ju i så fall en egenskap som han delar med många av dessa. Lindbecks uppsats bör vara av stort värde för dem som har svårt att i debatter med vänstersympatisörer komma på de rätta dräpande argumenten.

Det är naturligtvis inte möjligt att på detta begränsade utrymme göra ens någon av de 15 uppsatserna rättvisa. Flertalet har till och med inte kunnat nämnas. Men de är ändå av hög klass och behandlar i allmänhet frågor som är relevanta med avseende på aktuella samhällsproblem. EFI:s initiativ är lovvärt. Förhoppningsvis kommer det att få efterföljare.

Bengt Rydén